

Võru Instituudi 2021. aasta TÖÖPLAAN

Instituudi struktuur 2021. aastal

Võru Instituudi struktuuris on administratsioon ning kaks osakonda:

- teadus- ja arendusosakond asukohaga Võrus Tartu tn 48 ning
- muuseumiosakond, mis tegutseb neljas paigas: Karilatsi Vabaõhumuuseum Karilatsi küla Põlva kihelkonnas, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum Võru linnas Kreutzwaldi 31, Mõniste Talurahvamuseum Kuutsi külas Hargla kihelkonnas ja Vana-Võromaa Kultuurikoda Võru linnas Katariina allee 11.

Eelarve

Tulenevalt üleriigilisele üleminekule tegevuspõhisele eelarvele on muutunud ka Kultuuriministri kinnitatud valitsemisala asutuste eelarvete struktuur.

Võru Instituudi riigieelarveline finantseerimine 2021. aastal on kokku 954 044 eurot, mille hulgas on:

- tegevuskulud muuseumipoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 401 758 eurot (sama mis 2020. aastal);
- tegevuskulud rahvakultuuripoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 347 042 eurot (sama mis 2020. aastal);
- vahendid RKASile muuseumipoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 75 463 eurot (397 eurot rohkem kui 2020. aastal);
- vahendid RKASile rahvakultuuripoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 39 483 eurot (404 eurot rohkem kui 2020. aastal);
- remondifondi toetus kolme muuseumi remondiks 37 680 eurot;
- programmiväline käibemaksukulu RKASi kuludelt 23 150 eurot;
- 2020.a investeeringute jääk Kreutzwaldi elumaja siseremondiks 7060 eurot;
- 2020.a tegevuskulude jääk 3315 eurot;
- põhivara amortisatsioon 13 292 eurot.

Omatulu nii teadus- ja arendusosakonna kui muuseumiosakonna peale kokku on 2021. aastaks kavandatud teenida 52 000 €. 2020. a omatulude jäägina kantakse üle 2021. a eelarvesse 27 259 eurot.

Erinevate sihtotstarbeliste toetustena on kavandatud 95 000 €. Eelmise aasta toetuste jääk 2021.a tegevusteks on 10 944 eurot.

Võru Instituudi 2021.a kogueelarve koos riigieelarvelise finantseerimise, eelmisest aastast ülekantud jääkidega, kavandatavate omatulude ja sihtotstarbeliste toetustega ning põhivara amortisatsiooniga on kokku 1 139 247 eurot. (LISA 1. Kinnitatud eelarve liigendus 2021).

Personal

Võru Instituudi struktuuris on 41,5 ametikohta, millest 2021. aastal alguse seisuga on täidetud 35,20 ametikohta.

Võru Instituudis töötavad 04. jaanuari 2021 seisuga:

Administratsioon

Direktor Rainer Kuuba, sekretär Annika Teppo (asendab lapsehoolduspuhkusel olevat Tuuli Abelit), finantsjuht Tiina Kahr.

Teadus- ja arendusosakond

Osakonnajuhataja Külli Eichenbaum (1,0), täidab ka projektijuhi ülesandeid.

Teadurid Evar Saar, Sulev Iva (0,8), Helen Plado (0,1), Mariko Faster (0,5), Kerli Kirch Schneider (lapsehoolduspuhkusel)

Spetsialistid Urmas Kalla, Evely Haug, Triin Toom, Mariko Faster (0,5), Triin Nagel (0,5)

Projektijuhid Tiia Allas (0,9), Kaile Kabun (0,75), Merike Tigas, Triinu Laan (0,75)

Ajutise loomuga tööülesannete täitmiseks, samuti võru keele õpetamiseks Vana-Võromaa koolides kaasatakse töötajaid töövõtulepingutega või käsunduslepingutega.

Muuseumiosakond

Osakonnajuhataja kt Reet Roop, peavarahoidja Mirja Ots.

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum: juhataja Aimi Hollo, koguhoidja Malle Avans, tegevusjuht Marika Sepp, aednik Tuuli Hass, külastusjuhid Heli Raudsik, Ene Hinn.

Mõniste Talurahvamuuseum: juhataja Hele Tulviste, tegevusjuht Romet Pazuhaniš, külastusjuht Mare Tamtik, majandusspetsialist Urmas Tulviste (0,9).

Karilatsi Vabaõhumuuseum: juhataja Reet Roop, koguhoidja Tiiu Niinemägi, muuseumipedagoog Marge Luude, arendusspetsialist Maris Veski, majandusspetsialist Janek Hämelane.

Vana-Võromaa Kultuurikoda: juhataja kt Tiia Haug, koguhoidja Karin Tohvri (0,5), galerist Stella Mõttus (asendab lapsehoolduspuhkusel olevat Jana Huult), muuseumipedagoog Airi Rütli (asendab lapsehoolduspuhkusel olevat Lagle Lindebergi), külastusjuhid Eike Koemets, Irina Taro (0,5), Terje Kivioja (koormus 0,5, asendab lapsehoolduspuhkusel olevat Minna Kuuseorgu).

Plaanis on tööle võtta muuseumiosakonnajuhataja alates 1.04.2021. aastast, konkurss on välja kuulutatud.

Tegevus

2021. aastaks kavandatud tegevusplaan on koostatud eeldusel, et olukord viirusepuhanguga leeveneb suve alguseks ning piirangumeetmed leevenevad järkjärgult. Samas on tegevusi plaanides arvestatud, et oludest olenevalt võib tulla muutusi sündmuste korraldamisel, koolide ning lasteaedadega seotud tegevustes, muuseumite tegevustes, mis on seotud külastajatele suunatud ettevõtmistega. Koostööprojektide kulgemine võib saada mõjutatud koostööpartnerite tegevusele seotud piirangutest.

Teaduse valdkonnas jätkatakse tööd võru keele morfoloogiamuunduri ning neurotolke arendamisega, veebisõnaraamatu ja keelekorpuste täiendamise ning parendamisega. Edasi minnakse grammatikaõpiku koostamisega. Nimeuurimise suunal tegeldakse Vana-Võromaa isikunimede ning ka kohanimede uurimisega, jätkub Eesti perekonnanimede raamatu jaoks nimeartiklite koostamine. Instituudi teadurid osalevad võimalusel ettekannetega konverentsidel ning koostavad teadusartikleid oma uurimisvaldkonnas. Sügisene konverents on sel aastal seotud Kreutzwaldiga, konverentsi täpsem fookus on täpsustamisel.

Arendustegevustest on mahukamad ettevõtmised võrukeelse kooliõpetuse edasiarendamine Vana-Võromaa koolides, keelepessad Vana-Võromaa lasteaedades ning võro kultuuriruumi ühendavate tegevuste arendamine eri organisatsioonide ja omavalitsuste koostöö kaudu. Jätkatakse võru keelt ja kultuuri tutvustavate arendusprojektidega (konkursid, võrukeelsete väljaannete kirjastamine, õppematerjalide loomine, audiomaterjalide veebileht „Helüait“, multifilmide helindamine võrukeelseteks). Kirjastustegevuse ning Helüaida järgnevate tööde planeerimiseks viiakse läbi raamatu-uuring, saamaks teada milliseid raamatuid oleks lugejate arvates võru keelde vaja luua või tõlkida.

Jätkuvad järgmist Uma Pido ettevalmistavad tööd, tegeldakse suitsusaunapärandi tutvustamisega, Vana-Võromaa käsitöövõrgustiku arendamisega ja laiemalt kultuuripärandi turundamise rakendusprojektidega.

Võru Instituudi muuseumiosakonna ehk Vana-Võromaa muuseumide põhitegevused on kultuuripärandi esitlemine vastavalt iga muuseumi temaatikale näituste ja ekspositsioonide kaudu; kogude hoidmine, täiendamine ja kasutuseks ligipääsu tagamine; erinevate muuseumitundide ning teemapäevade läbiviimine; erinevate ürituste korraldamine. Jätkatakse Vana-Võromaa kultuuripärandiga seotud teemade lisamist muuseumide töösse. Muuseumides tutvustatakse Vana-Võromaa pärimust ning kohalikku kombestikku, Vana-Võromaa Kultuurikojas sisustatakse Vana-Võromaa rahvarõivaste nõukoda, galeriis vahetuvad kunstinäitused, Karilatsi Vabaõhumuuseumis plaanitakse jätkata võrukeelseid lastelaagreid. Jätkub Vana-Võromaa muuseumide e-uudiskirja väljaandmine.

2021.a jooksul tuleb koostada Instituudi arengukava aastateks 2022-2026

1. Teadusteemad ja –projektid

1.1. Võru ja seto integreeritud keeletehnoloogia ja keeleressursid

Käesoleval aastal jätkub võru keele morfoloogiamuunduri arendamine, täiendavaid tulemusi on oodata koostööst TÜ-ga neurotõlke arendamisel. Arendame edasi ka projekti sõnaraamatu ja keelekorpuste osa, plaanides selles uuendusi.

Töörühm jätkab samas koosseisus (Sulev Iva, Jack Rueter) võru keele morfoloogiamuunduri täiendamist võrukeelse Vikipeedia tekstide põhjal ja meie muunduril põhineva Libre Office'i võru keele spelleri katsetamist.

Veebisõnaraamatu ja korpuste töörühm (Sulev Iva, Kaur Männamaa ja Tiia Allas) jätkab korpuste täiendamiseks tekstimaterjali kogumist ja veebisõnaraamatu ning korpuste andmebaasi ja otsingusüsteemi parandamist ja tõhustamist. Eelmisel aastal veebisõnaraamatu juurde loodud veebiliides sõnaraamatuartiklite parandamiseks, täiendamiseks ja uute artiklite lisamiseks vajab sel aastal uusi katsetusi ja realselt töölerakendamist ning selle käigus vastavalt vajadusele täiendamist. Käesoleval aastal on plaanis võtta veebisõnaraamatus kasutusele praegu veel täiendamisel olev uus andmebaas ja parandatud helilahendus.

Eesti-võru-eesti masintõlke arendamine neurotõlke meetodil jätkub ka käesoleval aastal meie projekti korpuste ja grammatikaekspertiisi toel TÜ projektis EKTB15 "Neurotõlge: kohanev, mitmekeelne ja usaldusväärne eesti masintõlge". Sel aastal ootame sellest koostööprojektist eelmisel aastal valminud esimese eesti-võru-eesti neuromasintõlke prototüübi edasiarendamist ja selle tõlkekvaliteedi parandamist. Projekti toetab programm Eesti keeletehnoloogia 2018-2027, taotlus aastaks 2021 on esitamisel.

Vastutav täitja on Sulev Iva.

1.2. Võru keele grammatikaõpik

Grammatikaõpiku koostamine täiskasvanutele. Jätkub käsikirja koostamine. Õpiku koostaja Helen Plado töötab koormusega 0,1. 2021. aasta lõpuks saab lõpetatud verbimorfoloogia osa ja tehtud ka muutumatute sõnade ülevaade. Helen Plado poolt ettevalmistatud materjalid arutatakse läbi grammatika töörühmas. Grammatika töörühma kuuluvad Võru instituudi töötajatest Külli Eichenbaum, Mariko Faster, Sulev Iva, Urmas Kalla, Rainer Kuuba, ja Evar Saar. Väljastpoolt Võru Instituuti osalevad töörühma töös Kalle Eller, Kaido Kama, Keiti Kaasik, Nele Reimann.

Vastutav täitja Helen Plado, kaastäitja Sulev Iva.

1.3. Vana-Võromaa ja laiemalt Lõuna-Eesti nimede uurimine

2021. aastal jätkuvad isikunimede uurimine ning Eesti perekonnanimeraamatu jaoks nimeartiklite kirjutamine perekonnanimedest, mis seostuvad Vana-Võromaaga. Nimeartikleid koostavad Evar Saar ja Mariko Faster, plaanis on kirjutada kuni 200 uut nimeartiklit. Osaletakse võimaluse temaatilistel üritustel (nimeuurimise kongress ICOS-27 Krakówis Poolas augustis, mis jäi 2020 ära; nimeuurimise päevad Helsingis novembris jm) ja nimeraamatu tööseminaridel, kui neid saab korraldada. Ettevalmistamisel on uus õppekursus „Lõuna-Eesti nimed“, mida on kavas pidada Tartu Ülikoolis (koostöö Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskusega).

Mariko Fasteril ja Evar Saarel on koostamisel mitmeid nimeteaduslikke artikleid. Marikol Hargla isiku- ja kohanimede seostest ning Oma Keele tellitud artikkel lemmikloomanimedest; Evaril artikkel puunimetustest lõunaestlaste perekonnanimedest, artikkel etnonüümi *ugalane* päritolust ja ühisartikkel Fred Pussiga Vastseliina perekonnanimedest.

Evar Saar osaleb interdistsiplinaarses projektis "Eesti rahva etnilisest ajaloost II" (EREA II), koostades ülevaadet Eesti muinasaegsetest isikunimedest ja nende uurimisloost.

Nimeuurimise projektile taotleti toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest 14616 eurot, eraldati 4000 eurot RKK 2021.a eelarvest ja 2000 eurot RKK 2020.a jääkidest.

Vastutav täitja Evar Saar, kaastäitja Mariko Faster.

1.4. Uuring koolijuhtide suhtumist võru keele ja kultuuri õpetamisse

Tiia Allas koostab magistritööd teemal "Miks ja kuidas õpetada kohta?" ning uurib selle raames koolijuhtide suhtumist võru keele ja kultuuri õpetamisse, samuti riikliku õppekava läbiva teema *kultuuriline identiteet* tegelikku realiseerimist paikkondliku eripära hindamise ja säilitamise seisukohast. Veebruaris valmib küsitluskava mille põhjal intervjueeritakse Vana-Võromaa koolijuhte. Uuringusse kaasatakse ka HTM (koostöö Sirlu Zuppinguga) ja Võrumaa Arenduskeskus (koostöö Kertu Pehlakuga). Uurimise tulemusena valmib esmalt peatükk magistritöösse.

Vastutav täitja Tiia Allas.

1.5. Võru kirjanduse ja koduloo andmebaaside täiendamine

Võru kirjanduse kodulehte täiendatakse lisandunud materjali osas. Koduloo andmebaaside olulist täiendamist 2021. aastal plaanis ei ole, seni tehtu hoitakse töökorras ja kasutatav.

Vastutav täitja Tiia Allas.

2. Trükised ning digitaalsed väljaanded

2.1. Võru Instituudi toimetiste 36. numbril väljaandmine

Võru Instituudi toimetiste 2021. aasta numbril koostamine, toimetamine ja trükiks ettevalmistamine. Võru Instituudi toimetiste 36. number on planeeritud trükist ilmuma oktoobris 2021.

Vastutav täitja on Sulev Iva, kaastäitja Mariko Faster.

2.2. Õppematerjali „Luudusoppus 1. klassilõ“ avaldamine Opiqu keskkonnas

Jaauari lõpuks avaldati Opiqu (opiq.ee) keskkonnas õppematerjali „Luudusoppus 1. klassilõ“ 1. osa.

2. osa tuleb veel Opiqu keskkonda sisestada ja ülesanded kohandada võru keelele, eesmärgiks on materjal valmis saada õppeaasta lõpuks 2021. aasta juuniku alguseks. Enne avaldamist tuleb õppematerjal uuesti üle vaadata ja teha nii sisulised kui ka keelelised parandused.

Vastutav täitja Triin Nagel.

2.3. Võrukeelsete audiomaterjalide veebileht „Helüait“

2021. aastal jätkub Helüaia sisuga täitmine, plaanis on lisada sinna u 25 tunni jagu uut materjali. Kavas on tõlkida ja sisse lugeda Eesti lastekirjanduse klassikat ja uusloomingut; koondada võrukeelsetes Tähekestes, Uma Lehes ja võro-seto tähtraamatutes ilmunud materjale autori- ja teemapõhisteks kimbukesteks; sisse lugeda võrukeelset originaalkirjandust; koondada lehele eraldi rubriikidesse võrukeelset kuulamist sisaldavaid välislinke. Autoreid ja teoseid 2021. aastaks: Leila Holts, Juhan Jaik, Voldemar Raidaru, Mihhail Bulgakov, Aapo Ilves, Jan Rahman, Contra, Olavi Ruitlane, Ain Kaalep, Kalle Eller, Ilmar Tomusk, kuulsad muinasjutud (nt punamütsike) jne. Tulemus sõltub kokkulepetest autoritega, tõlkimise ja helitõõtluse kiirusest jne.

Uue ideena soovitakse 2021. aastal avaldada 2 korral kuus lühike (u 5 min) mõtisklus ühiskonda puudutaval teemal, mis ei kaotaks väärtust ka aja möödudes. Rubriiki viiakse ellu koostõõs võrukeelse ajalehega Uma Leht. Mõned mõtisklused on sarnased Uma Lehe arvamusrubriigis ilmunule, kuid otseselt arvamusrubriiki siiski kopeerima ei hakata. Autoriteks ja parimal juhul ka sisselugejateks on huvitavad võrokeled igalt elualalt. Lisaks on lehele vaja luua kaks uut alamlinki ja täiustada kasutatavuse statistika jälgimise võimalusi.

Kõiki Helüaia tegemisi korraldab MTÜ Luumisõ Kõrd, kellega on Võru Instituudil sõlmitud koostõõleping.

Vastutav täitja Triinu Laan.

2.3.1 Eesti Rahvaluule Arhiivi võrukeelse materjali andmebaas ja veebilehe helüait.ee sidumine arhiivi võrukeelsete helisalvestistega

2021. a. on plaanis läbi kuulata kõik Eesti Rahvaluule Arhiivi digitaliseeritud helisalvestised, mis sisaldavad võru keelt. Nende põhjal jätkub arhiivi võrukeelsete materjalide andmebaasi koostamine. Arhiivi juhatajaga kooskõlastatakse nimekiri helipaladest, mis võiksid olla kättesaadavad veebilehel helüait.ee.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

2.3.2 Võru keele ja kultuuri jaoks oluliste teoste digiteerimine koostõõs Eesti Rahvusraamatukoguga

Eesti Rahvusraamatukogu on EODOPEN raames digiteerimas kultuuriloolisi teoseid. EODOPEN projektis osaleb 15 raamatukogu 11-st Euroopa riigist. Projekti eesmärk on digiteerida 15 000 teost üle Euroopa ning need üldsusele avalikus võrgus nii rahvusraamatukogu digitaalarhiivis Digar <http://digar.ee> kui EODOPEN projekti raames valmivas portaalis kättesaadavaks teha. Rohkem teavet:

<http://eodopen.eu/>. Rahvusraamatukogu soovis 2020. Aastal Võru Instituudiga koostööd teha. 2020. aastal teatati rahvusraamatukogule 3 väljaandest, mille puhul saadi kätte kõik vajalikud load. Töös on 50 teost, mille puhul osa lube on olemas, kuid osa veel puudu. Valiknimekirjas on teoseid veelgi. Plaanis on 2021. aastal selle tööga jätkata.

Vastutavad täitjad: Triinu Laan ja Tiia Allas.

2.4 Võru keele õpiraamat

Aasta lõpuks on plaanis valmis saada esimesele kooliastmele mõeldud võru keele õpiraamatu trükifail. Raamatut koostavad Tiia Allas ja Kaile Kabun, keeleteoimetajaks on Mariko Faster.

Töös on peatükkide koostamine-täiendamine, õpetajaraamatu koostamine, suhtlus kujundaja-küljendaja Marja-Liisa Platsiga ning humoorikate tekstiklippide looja Margus Konnulaga. Aasta alguse seisuga on osa materjali kujundajale-küljendajale maketi ja stilistika loomiseks üle antud (rahastaja Eesti Kultuurkapital, 2500 eurot); Rahvakultuuri Keskuselt Vana-Võrumaa pärimuskultuuri toetamise meetmest on eraldatud 2500 eurot kunstnikutööga jätkamiseks.

Vastutavad täitjad: Tiia Allas ja Kaile Kabun.

2.5. Võru kirjandusloo veebiväljaanne

Väljaande aluseks on kirjandusteadlase Mart Velskri koostatud võru kirjanduse ülevaade. Käsikiri tuleb illustreerida fotomaterjaliga ning sobivalt kujundada e-õpikuks. Eesmärk on teha e-raamat kättesaadavaks uue õppeaasta alguses ning sügisel tutvustada seda Vana-Võrumaa võru keele ja kultuuri ning emakeele ja ajalooõpetajatele.

Vastutav täitja Kaile Kabun.

2.6. Raamatu „Käokiräs“ koostamine

Raamat on praktiline õppe-metoodiline abimaterjal täiskasvanule nii lasteaias kui kooliealiste lastega tegelemiseks. Põlva kihelkonna laule, liisklugemisi, mängu, vanasõnu, mõistatusi, muinasjutte on Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluule kogudest välja otsinud Merike Tigas, kes on ka raamatu koostaja. Keeleteoimetajaks on Kaile Kabun. Käsikiri (80 lk A4) valmib märtsis, edasi tuleb raamat kujundada, küljendada ja trükkida. Toetust on kavas taotleda Eesti Kultuurkapitalilt. Raamat on kavandatud ilmuma 2021. aastal.

Vastutav täitja Merike Tigas.

2.7. Kordustrukk raamatust „Piltsõnastu latsilõ 2“

Raamat toetab ning lihtsustab võru keele ja kultuuri õppimist ja õpetamist. Raamatut on kavas juurde trükkida 500tk.

Toetust trükikulude katmiseks taotletakse veebruaris Kultuurkapitali Võrumaa ja Põlvamaa ekspertgruppidele.

Vastutavad täitjad Evely Haug ja Triin Toom.

2.8. Piltsõnastu 3. osa koostamine

Piltsõnastud on võru keele ja kultuuri õppimisel heaks toeks, õpetajad ning ka laste vanemad hindavad piltsõnastuid kõrgelt. Koostatakse järg kahele eelnenud sõnastule, veel käsitlemata teemadel.

Aasta esimese pooles valitakse koos õpetajatega välja teemad koos sõnavaraga, kevadel ning suvel joonistab kunstnik sõnade kohta pildid, sügisel tehakse korrektuurid ning toimetamine ning antakse kogutud materjal üle küljendajale. Aasta lõpuks on kavandatud valmis saada trükifail, raamatu ilmumine jääb arvatavasti 2022. aastasse

Toetust vajavad kunstnikutöö, küljendamise ja trükikulud. Taotlused esitatakse Eesti Kultuurkapitalile, Võrumaa ja Põlvamaa ekspertgruppidele ning Rahvakultuuri Keskusele.

Vastutavad täitjad Evely Haug, Triin Toom ja Mariko Faster.

2.9. Võrukeelsete lastelaulude plaadi väljaandmine õppevahendiks keelepesarühmadele

Vana-Võromaa lasteaedade keelepasa-rühmade õpetajate loodud laulud vastavalt teemadele, mida on vaja keeleõppeks ja võrukeelsete päevade sisustamiseks. Muusikafailide valmimiseks tuleb noodistada 14 laulu, teha neile fono ja siis laulud stuudioruumis sisse laulda. Nendeks töödeks kaasatakse spetsialistid. Õppematerjaliks valmivad nii helifailid kui noodistatud laulude trükifailid (muusikaõpetajatele).

Vastutavad täitjad Evely Haug, Triin Toom, kaastäitjad Mariko Faster, Merike Tigas.

2.10. Fr. R. Kreutzwaldi eepose „Kalevipoeg” võrukeelne väljaanne

Pilteepose väljaandmisest alanud Eesti rahvuseepose tõlkimine võru keelde on jõudnud lõpule, ning kuna pilteepose väljaandmine on takerdunud, siis otsustasime võrukeelse rahvuseepose välja anda eraldi trükisena. Seda eriti arvestades, et võrukeelse rahvuseeposega saab 2021. aastal tähistada 160 aasta möödumist „Kalevipoja“ esmailmumisest. Raamatu illustreerimiseks on nõusoleku andnud tunnustatud noor Võrumaa kunstnik Toomas Kuusing. Seni toimetamata tekstid vajavad veel keelelist toimetamist ning pärast illustatsioonide valmimist saab raamatu kujundada, küljendada ja trükkida. Trükkimiseks on vaja taotleda sihtotstarbelist toetust.

Vastutav täitja Rainer Kuuba, kaastäitjad Urmas Kalla, Aimi Hollo.

2.11. Kakskeelne raamat „Pintslihannasuvi. Pintselsabasuvi“

Plaanis on toimetada koostöös Edgar Valteri pärandi hoidja Külli Leppikuga 2021. aastal trükki kogupereraamat, kus on seotud kokku loodusfotod, Valteri loomingust tuttavad pintselsabad ja Margus Konnula (Contra) tekst. Valmis on raamatus kasutatavad fotod Võrumaa (liiva)karjääridest (fotograaf Ingmar Muusikus). Tema töö tasustamiseks sai Instituut toetust Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupilt (400 eurot). Taotlus Margus Konnula loomingulise töö rahastamiseks eraldas Rahvakultuuri Keskus toetust 700 eurot. Eelkokkuleppe järgi valmivad tekstid veebruaris-märtsis. Tööd on alustanud raamatu kujundajaks valitud Erki Rammo. Tööde järjestus on selle väljaande puhul tavalisest erinev: raamatu üldkujundus valmib enne kui tekstid. Raamatu ilmumine on kavandatud 2021. aasta sügiseks.

Vastutav täitja Kaile Kabun.

2.12. Artur Adsoni luulekogu “Varjuliste puie all” kordustrukk

Korraldatakse koostöös Eesti Keele Sihtasutusega, enne vajalik Adsoni autoriõiguste pärijaga kokkuleppe sõlmida.

Vastutav täitja Tiia Allas.

2.13. Võrukeelsete muinasjutukogude koostamine

Aasta esimeses pooles tehakse eeltööd, uurides võimalusi võrukeelsete rahvamuinasjutukogude koostamiseks ja avaldamiseks rahvaluulearhiivi kogude põhjal. Koostatakse ülevaade olemasolevast materjalist ning selle põhjal otsustatakse kogumike väljaandmise järgnev töö. Muinasjutud on oodatud lugemisvara lastele ja ka vanematele, kes soovivad lastele raamatuid ette lugeda.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

2.14. Lasteraamatute tõlkimine võru keelde

Sel aastal on kavas esmalt Eno Raua „Kalevipoja” ja seejärel Tuul Sepa „Allikahaldja” tõlkimine võru keelde. Avaldatakse esialgu Helüaia lehel, hiljem võimaluse korral ka trükistena.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

2.15. Eesti-võru elektrooniline vestmik

Eesti-võru vestmiku käsikirja esialgne fail on koostatud (koostaja Laivi Org), kuid 2021. aastaks sellega aktiivset tööd plaanis ei ole. Tööd sellega jätkata saab siis, kui on leitud praktilised parimad lahendused vestmiku kasutusviisideks (nt helifailidega mobiili-äpid vms). Digirakenduste selgumisel saab vestmiku materjali kohandada vastavale rakendusele.

2.16. Eelkooliealistele ja noorema kooliastme lastele mõeldud multifilmid võrukeelseks

Jätkatakse telekanalites Kidzone ja Kidzone+ näidatavate multifilmide valikulist helindamist võrukeelseteks. Eelmisel aastal said lahendatud keelevelikute tehnilised probleemid, nii et kanalite keelevahetus töötab. Mariko Faster tõlgib väljavalitud multifilme inglise keelest võru keelde. Töös on multikas „Blinky Bill“, järgneb Muumioru-multikas ja teised. Multikategelastele annavad hääle võrukeelsed näitlejad ning vajadusel kaasatakse ka muusikuid.

Projekti partneriteks on OÜ Funk & Pihel (multifilmide helindamise osas koostöö) ning telekanalite omanik Kids Network Television OÜ.

Projektile on eraldatud toetust 3000 eurot Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest.

Projektijuht on Rainer Kuuba, kaastäitja Mariko Faster.

2.17. Võrukeelne Täheke

Kirjastuse Kultuurileht väljaanne Täheke annab välja võrukeelse numברי juunis, seega ajakiri saab valmis mai lõpuks. Instituudi töötajad aitavad kokku panna numברי sisu ja korraldavad Täheke jagamise Vana-Võromaa koolide lastele.

Vastutav täitja Mariko Faster.

2.18. Võrukeelne kinkeraamat vastsündinutele

Et jätkata traditsiooni, et kõik Vana-Võromaal sündivad lapsed saavad kingiks mingi võrukeelse kingi, mida lapsevanemad koos lastega saaks kuulata-vaadata-lugeda, siis valmistame ette ühe võrukeelse illustreeritud kinkeraamatu. Arvestusega, et seda saaks hakata kinkima 2022. aastast, sest selleks ajaks saavad läbi praegused kinkeraamatud „Krutsliline tita. Päähääkäntäv tita“. Tulenevalt Põlva Haiglas sünnitusosakonna sulgemisest ja 2020.a koroonapiirangutest ei saa lapsevanemaid neid kingitusi enam mitte sünnitusmajast, vaid omavalitsuse lusikapidudel.

Vastutav täitja Mariko Faster, kaastäitjaks Rainer Kuuba.

2.19. Vana-Võromaa muuseumide e-uudiskiri

Uudiskiri ilmub kord kuus, teavitades ette Vana-Võromaa Kultuurikojas, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumis, Karilatsi Vabaõhumuuseumis ja Mõniste Talurahvamuuseumis toimuvaid üritusi, näitusi, sündmusi ning tutvustab aeg-ajalt muuseumide püsiekspositsioonide hulka kuuluvaid põnevaid esemeid. Tegemist on osaga Vana-Võromaa üldisest turundamisest. Uudiskirja tekste toimetab Kaile Kabun.

Vastutav täitja Maris Veski.

2.20. Võru Instituudi kodulehekülje ja Facebooki lehe täiendamine, e-poe Uma Puut haldamine

Instituudi kodulehel olevat infot uuendatakse ja lehte täiendatakse valmivate tööde osas.

Kodulehe info uuendamise ja täiendamise eest vastutab sekretär Annika Teppo, e-poe halduse ning täiendamise eest vastutab Külli Eichenbaum. FB lehte täiendavad jooksvalt värsket infoga instituudi töötajad.

2.21. Võru- ja eestikeelne seinakalender 2022. aastaks

Aasta lõpus on plaanis välja anda kakskeelne seinakalender 2022. aastaks, ühe ja kolme kuu vaatega, erinevate piltidega Vana-Võromaa kultuuripärandi teemadel.

Vastutav täitja Rainer Kuuba, kaastäitja Merike Tigas.

3. Mitmesugused üritused

3.1. Vana-Võromaa koolilaste kirjatööde 34. konkurss "Mino Võromaa"

Võistluse tähtaeg on 10.03.2021, tulemused selguvad märtsis-aprillis. Paremad tööd on kavas avaldada Võru instituudi veebilehel, kuna kogumikku selle aasta töödest ei ilmu. Paremaid kirjutajaid on plaanis

tunnustada. Raha auhindade tarvis on taotletud Rahvakultuuri Keskuselt (Vana-Võrumaa pärimuskultuuri toetamise meede) ja saadud 500 eurot.

Vastutav täitja Kaile Kabun.

3.2. Võrukeelne viktoriin

Võru keele olümpiaad „Ütski tark ei sata taivast” 8. ja 11. klassi õpilastele on kavas asendada ka sel aastal veebiviktoriiniga märtsis (8.–14.03). Sihtrühm on põhikooli vanema astme õpilased. Üks viktoriini teema on endiselt võru keel ja kultuur.

Vastutav täitja Kaile Kabun.

3.3. Võrukeelne matkamäng lastele

28. aprillil 2021.a matkamängu korraldamine 3.-5. klassidele (4-liikmelised võistkonnad igast koolist) koostöös võru keele aineseksiooniga (kontakt Maaja Glaser).

Vastutav täitja Tiia Allas.

3.4. Juhan Jaigi nimeline III võrukeelse jutuvestmisvõistlus

Mai keskpaigas kas siis elavalt või video-kujul jutuvestmisvõistluse korraldamine. Võistlevad Vana-Võromaa kooliõpilased. Auhinnafondiks taotletakse toetust Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupilt 350 € ja Põlvamaa ekspertgrupilt 150 eurot.

Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitja Triin Nagel.

3.5. Võru linna lastefestivalil võru keele õpitubade korraldamine

Juhul kui 2021. a suvel Võru linna lastefestival toimub (plaanitud 24.-25. juulil), korraldatakse koostöös Võru linnavalitsusega festivali kahel päeval võrukeelne lasteprogramm Instituudi aias aadressil Tartu tn 48.

Vastutavad täitjad Evely Haug ja Triin Toom.

3.6. Võru keele laagrid lastele

Kavas on sel suvel korraldada ühepäevaseid võru keele laagreid Karilatsi Vabaõhumuuseumis, arvestades koroonast tingitud piiranguid. Laagreid viivad läbi muuseumi töötajad ja vajadusel kaasatakse korraldusse instituudi töötajaid.

Vastutav täitja muuseumiosakonna juhataja, teadus- ja arendusosakonnast Triin Toom.

3.7. Vana-Võromaa saatkond Seto Kuningriigis

Sarnaselt varasematele aastatele on ka sel aastal kavas korraldada Seto Kuningriigis (toimub 7. augustil 2021 Määsi külas) Vana-Võromaa saatkond, kus tutvustatakse Vana-Võromaa kultuuripärandit: käsitöö, kohalik toit, võrukeelne kirjandus jms.

Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

3.8. Instituudi sügisene teaduskonverents

Võru Instituudi sügiskonverents on sel aastal seotud Kreutzwaldiga, sest 2021. aastal on aastapäevad neljal Kreutzwaldiga seotud sünnimusel (160 aastat tagasi ilmus „Kalevipoeg“, 155 aastat tagasi ilmusid „Eesti rahva ennemuistsed jutud“, 95 aastat tagasi avati Kreutzwaldi mälestussammas ja 80 aastat tagasi avati Kreutzwaldi muuseum). Konverentsi täpsem fookus ja korraldusmeeskond on täpsustamisel. Konverentsi ajaks on oktoobri lõpp või novembri alguspool, kuupäev ja pealkiri täpsustuvad. Konverents on ühepäevane, toimub Võru Instituudis, kuid on vaadatav ka veebi kaudu ning ettekanded tehakse ka hiljem järelvaadatavaks. Konverentsi ringkiri saadetakse välja aprillis, muu korraldustöö toimub septembris-oktoobris.

Vastutav täitja muuseumiosakonna juhataja, kaastäitjaks töötajad nii teadus- ja arendus- kui muuseumiosakonnast.

3.9. Võru keele nädal 1.-7. november

Plaanitakse nädala jooksul taas erinevaid ettevõtmisi üleskutsega „Kõnele mukka võro kiilt!“, kavas on korraldada tegemisi kõigile vanuserühmadele. Lasteaedade keelepasa rühmad tutvustavad mängude, laulude ja näitemängude kaudu võru keelt teistele rühmadele ja lastevanematele. Üheteistkümnendat korda toimub võru keeles ettelugemise võistlus „Kullõ, ma loe sullõ!“. Võistlus on ennast õigustanud ja on praegusaja õpilastele sobiv viis võru keelega sidet hoida.

Kavas on ajastada võru keele nädalaks ka mõne võrukeelse väljaande ilmumine.

Kavandatud on ka koostöö jätkamine ERRiga, aga ka teiste meediakanalitega. Sündmuste kava täpsustub aasta jooksul.

Vastutav täitja Rainer Kuuba, kaastäitjad instituudi töötajad.

4. Koolitus- ja nõustamistegevus

4.1. Võrukeelsed keelepasa eelkooliealiste lastele

01.01.21 seisuga on Vana-Võromaal 17 lasteaiarühma, kus tegutseb keelepasa: Antsla Lusti LA, Hargla Kooli LA, Kuldre Kooli LA, Lasva LA, Orava Kooli LA, Põlva LA Mesimumm (2 rühma), Põlva LA Pihlapuu, Rõuge LA (2 rühma), Sõmerpalu LA, Veriora LA, Võru LA Punamütsike, Võru LA Päkapiikk, Võru LA Sõleke (2 rühma) ja Väimela LA. Lisaks keelepasarühmadele teeb Parksepa LA muusikaõpetaja muusikaringis võrukeelseid laulumänge, kuigi lasteaias keelepasa päevi ei ole.

Lasteaedades, kus töötavad keelepasarühmad on kokku 300 last ja 50 õpetajat või muud töötajat, kes on seotud võru keele õppega. Rõuge ja Antsla lasteaias räägib üks õpetaja või õpetaja abi iga päev lastega võru keeles.

Kavas on projekti kaasata uusi lasteaedu.

Eesmärk on käia lasteaedades viiel päeval nädalas ja aidata õpetajaid võrukeelse päeva läbiviimisel. Viiruseleviku tõttu on Instituudi töötajatel aeg-ajalt piiratud laste ja õpetajatega vahetu kokkupuutumine. Sellisel juhul pakuvad Instituudi töötajad abi ning tuge telefoni teel ja edastavad vajalikke õppematerjale veebi teel.

Vastutavad täitjad on Evely Haug ja Triin Toom.

4.2. Võru keele ja kultuuri õpetamine Vana-Võromaa koolides

Eesmärgiks on jätkata ja püüda laiendada Vana-Võromaa koolides võrukeelsete tundide andmist nii 2020/21. õppeaasta teisel kui ka 2021/22. õppeaasta esimesel poolaastal. Võru keele ja kultuuri õpetuse edendamine Vana-Võromaa koolides on olnud üks Võru Instituudi prioriteete.

2020/21. õppeaastal õpetatakse Vana-Võromaa 7 koolis (Põlva, Põlva Jakobi Kool, Haanja, Kuldre, Mõniste, Lüllemäe, Hargla) omakultuuri mitmele klassile/õpperühmale, viies koolis (Kääpa, Viluste, Vastseliina, Varstu, Osula) saab õpet üks klass/õpperühm.

Viies koolis (Kuldre K, Põlva K, Tilsa K, Varstu K, Viluste K) toimub 2020/2021. õa-l võru keele ja kultuuri õpe kooli enda rahastamissüsteemi järgi, 8 koolis antavaid tunde toetab Võru Instituut õpetajate töötasu osas.

2021. a võrukeelse kooliõppe (instituudi kaudu toetatavaks) mahuks on kavandatud kogu aasta arvestuses:

550 võru keele ja kultuuri tundi (vähemalt 32 erinevat klassi või õpperühma);

257 võrukeelse muu õppeaine tundi (vähemalt 10 erinevat klassi);

55 võru kirjanduse tundi Vastseliina Gümnaasiumis (üks klass).

Võru keele ja kultuuri õpetamise laiendamisest paistab jätkuvalt huvitatud olevat Varstu Kool (direktor Aive Adler).

Võrukeelse õppe rahastamist toetab sel aastal RKK Vana-Võromaa pärimuskultuuri meede 9000 euroga.

Vastutav täitja Tiia Allas.

4.3. Keelekoolitus õpetajatele, lasteaiakasvatajatele ja teistele täiskasvanutele

4.3.1. Täienduskoolitused lasteaiasõpetajatele võrukeelsete keelepasa loomise ja toetamise eesmärgil. Koolituse sisuks on nii võru keele õpe kui ka praktiliste tegevustega töötoad, mis annavad uusi ideid keele õpetamiseks. Koolitustel ja õppereisidel osalevad ka võru keele õppes huvitatud lasteaedade ja koolide direktorid ning muusikaõpetajad. Aasta jooksul on planeeritud 9 koolituspäeva (sh õppereisid). Koolituspäevad toimuvad Võru Instituudis ja õppereisidena. Vajadusel toimuvad

koolituspäevad Zoomi keskkonnas. Lasteaiaõpetajate koolituseks taotleti toetust Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri meetmest 4500 eurot, eraldati 2000 eurot.
Vastutavad täitjad: Evely Haug ja Triin Toom, kaastäitja Mariko Faster.

4.3.2. Võru keele ja kultuuri õpetajate koolituspäevad toimuvad vähemalt kahel korral, kevad- ja sügispoolaastal. 25. veebruaril on plaanis uue keeleõpiku materjali tutvustamine ja õpetajatelt tagasiside saamine. Sügisese õppepäeva sisu veel täpsustub.

Augustis on kavas kihelkondliku kirjandusreisi korraldamine koos emakeeleõpetajate aineseksiooni ja Võrumaa keskraamatukoguga.

Vastutav täitja: Tiia Allas, kaastäitja Triin Nagel.

4.3.3. Keeleõpe täiskasvanutele

- Võru keele alg- või järgkursus Võru Instituudis septembris-detsembris, loodetavasti kontaktõppena.

- Võru keele valikkursus Võru Gümnaasiumis mai viimasel nädalal.

- Võru keelt saavad üliõpilased õppida Tartu Ülikoolis.

Kursusi valmistavad ette ja õpet viivad läbi Sulev Iva ja Mariko Faster.

4.4. Keelenõu ja kohanimede alane nõustamine

Jooksvalt antakse soovijatele nõu võru keele ja kohanimede kohta. Nõustajad Sulev Iva, Urmas Kalla, Mariko Faster, Evar Saar.

4.5. Vana-Võromaa kultuuripärandi alane koolitus ja nõustamine

Soovijatele antakse nõu Vana-Võromaa käsitöö, kohaliku toidukultuuri, suitsusaunatava, Vana-Võromaa märgi kasutamise küsimustes. Tellida saab loenguid ja esitlusi Vana-Võromaa kultuuripärandi kohta.

Teadaolevad tegevused ja nõustamised:

- Mahukam nõustamine on seoses Uma Meki kohvikute ja restoranide nädalate (aprill, oktoober) raames toidukohtade Uma Meki menüüde tõlkimisel võru keelde. Külli Eichenbaum.
- Vaimse kultuuripärandi nimistu kannete täiendamine. Nimistu on üks võro kultuuripärandi eripära ja nähtuste tutvustamise võimalus. VKP nimistus on sissekanded aastatest 2010-2012, nendes tuleb infot ajakohastada, lisada uusi materjale. Täiendamist vajavad sõira, heinaniitmise, ristipuude ja suitsusaunaga seotud kanded. Külli Eichenbaum.
- Vana-Võromaa rahvarõiva nõukoja sisustamine ja rahvarõivaid tutvustavate materjalide koostamine (videoesitlused, esemete kirjeldused, kihelkondlikud mapid jms). Külli Eichenbaum ja Vilve Oja.
- Võrumaa Arenduskeskuse poolt hallatavale veebiplatvormile kylvas.ee kultuuripärandit vahendavate teenuste ning pakkumiste nõustamine. Külli Eichenbaum.

4.6. Võru keele ja kultuuri ning Instituudi töö tutvustamine

Jooksvalt võetakse vastu huvilisi, peetakse lühiloenguid võru keelest ja kultuurist ning tutvustatakse asutuse tegevust, vajadusel ka väljaspool Võru Instituuti. Tööd ja tegemisi tutvustavad instituudi töötajad vastavalt võimalustele ja soovitud teemadele.

5. Võro kultuuriruumi ühendavate ja esiletoovate tegevuste arendamine koostöös teiste partneritega

5.1. VI Uma Pido ettevalmistused 2021 aastal.

Pidu toimub 3. juunil 2023.a Põlva Intsikurmus. Korraldamine toimub koostöös Võro Seltsiga VKKF, mille kaudu toimub ka projekti rahastamine. VI Uma Pido teema on mäng. Peo lavastajaks on valitud Diana Leesalu ja tema soovil kunstnikuks Marion Undusk. Peo ettevalmistustega on alustatud ning koostöös muusikatoimkonna ja lavastajaga jätkatakse repertuaari valimist ja kooriseadete tellimist. Aasta jooksul toimub repertuaari läbiproovimine kooridega ja nootide täpsustused koostöös muusikatoimkonnaga. Toimuvad kokkusaamised muusikatoimkonna ja loomingulise meeskonnaga. Peo loominguline meeskond on alustanud tööd ning 2021. aastal tegeldakse peo visuaali loomisega. Merike Tigas koordineerib partnerite vahelist suhtlust ja tegeleb rahastustaotlustega.

5.1.1. Nukkude meisterdamine VI Uma Pido visuaali loomiseks. Peo lavastaja ja kunstniku soovil kaasataks meeskonda veel nukujuhina Taavi Tõnissoni ja koreograaf Ingmar Jõela, kellega koos valmistatakse ette lavastuse kontseptsioon. Peo lavastuselementideks on kavas valmistada esimesed nukud, milleks on Võro Selts küsinud rahastust Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri

toetamise meetmest, kuid vastus pole teada. Ilmselt on vaja rahastust aasta jooksul veel mujalt juurde leida.

5.1.2. Võrukeelsete koorilaulude ja -seadete konkurs. Neljanda võrukeelsete koorilaulude ja -seadete konkursi korraldamise eesmärk on saada uut lauluvara, et VI Uma Pido kooride repertuaari täiendada ja võrukeelset koorilauluvara mitmekesistada. Koorilaulukonkurss on kõigile kooriliikidele. Konkursi väljakuulutamise toimub veebruaris, tähtaeg augusti alguses ja tunnustuskontsert toimub võru keele nädalal Põlvas. Rahastust on Võro Selts küsinud Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest, vastus pole teada. Ilmselt on vaja rahastust aasta jooksul veel mujalt juurde leida.

Vastutav täitja Merike Tigas, nõustab Tiinu Laan.

5.2. Suitsusaunaga seotud kultuuripärandi tutvustamine

Suitsusaunapärand on üks osa Vana-Võromaa kultuuripärandist, mida tuleb pildil hoida ning tegevustega toetada. Instituut on osaline Vana-Võromaa suitsusaunade koostöökogus, Külli Eichenbaum on koostöökogu infojuht ning koordineerib koostöökogu tegevusi.

2021. aastal jätkuvad riigi poolt seatud tegevuspiirangud, seega tegevusi ette planeerida on keeruline. Küll aga jätkub senine töö infovahetamise ning tutvustamisega.

- kodulehe savvusann.ee jooksev toimetamine.
- kampaania „Tulõ sanna!“ turundustegevuste jätkamine.
- saunade broneeringusüsteemi tõlked võõrkeeltesse, lühivideo tegemise korraldamine.
- saunade külastamine (kohalkäimine, pildid, tingimused ja kokkulepped)
- võimalusel täiendatakse suitsusauna virtuaalreaalsuse faile. Vajalik leida lisarahastus (koostöö Võrumaa Arenguagentuuriga). Korraldavad Kadri Moppel ja Külli Eichenbaum.
- saunatavade tutvustamine erinevatel üritustel.
- saunanäituse eksponeerimise korraldus. Kureerib Kati Taal.
- saunateemalise lauamängu idee arendamine loometalgutel „Vunki mano!“ Idee esitaja Triinu Laan.

Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

5.3. Vana-Võromaa arendusprojektid: käsitöövõrgustiku arendamine ning kultuuriruumi turundamine.

Jätkatakse arendustegevusi käsitöö valdkonnas ning Vana-Võromaa kultuuripärandi turundamisel. Tegevuste sisu on täpsemalt kirjeldatud taotluses instituudi kodulehel: <https://wi.ee/et/tegemised/vana-voromaa-aronguprogramm/>

Vana-Võromaa arendusprojektide edendamiseks on taotletud rahandusministeeriumist toetust 25 000 eurot. Vana-Võromaa Käsitöö MTÜ on taotlenud käsitööarenduse sisuliste tegevuste toetuseks toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest 8000 eurot.

Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

5.4. Ummamuudu infolisti haldamine

List toimib aadressil ummamuudu@lists.riik.ee Inimesi tuleb listi lisada, aadresse välja vahetada, kultuuriruumi infot edasi saata jms. Aasta alguses on listis 274 liiget. Listi haldamisega tegeleb Külli Eichenbaum, haldusõigused on jagatud ka Tiinu Laanele.

Vastutavad täitjad Triinu Laan ja Külli Eichenbaum.

5.5. Koostöö Eesti Rahvamuusikatöötlaste festivaliga Mooste Elohelü

Festival toimub 13.-14.08. Võistluskontserdi kohustuslik lugu pärineb Hargla kihelkonna rahvalaulikult Pauline Pehlakult. Urmas Kalla koostab Eesti Rahvaluule Arhiivi allikate põhjal rahvalauliku eluloo ning ka muid vajalikke materjale ning võrukeelseid tekste festivali kodulehe, kavavihiku ning teadete tarbeks.

Pealkirja all „Veere’ kokku” on seekordsel festivalil plaanis esitada võro, seto ja läti laulumängude kava, mille kokkupanekul Urmas osaleb, samuti valmistab ta ette eelkontserte.

Festivali korraldustoimkonnas osalevad peale Urmase veel Triinu Laan ja Merike Tigas.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

5.6. Koostöö Võrumaa regilauliku väljaandmiseks.

Koostööprojekt Eesti Kirjandusmuuseumi Rahvaluule Arhiiviga, mille eesmärgiks on Võromaa rahvalaulude kättesaadavaks tegemine laiale publikule, luues esmalt internetivariandi. Võrumaa regilaulikut koostab Edakai Zimmermann, toimetajaks on folklorist Mari Sarv. Laulutekstid väljaande jaoks on enamalt jaolt juba välja valitud ning 2/3 osas keeleliselt toimetatud. Urmas Kalla toimetab käsikirja lõpuni, ühtlasi täpsustab Evar Saare abiga laulude viidetes esinevaid koha- ja isikunimesid.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

5.7. Muusikaline etendus „Esä surm“ Juhan Jaigi novelli põhjal

Koostöös lavastaja Tarmo Tagametsa ja Põlva Kultuurikeskuse juhi Eerika Margiga algatas Triinu Laan 2020. aastal muusikalise etenduse idee, mis loodetavasti lavastub 2024. aastal Põlvas. Lavastuse sisu põhineks Juhan Jaigi novellil „Isa surm“, mida libreto kasutatakse võrukeelsena Kauksi Ülle tõlkes. Meeskonnaga on liitunud helilooja Liisa Hirsch, kellega koostöös plaanib Tagamets 2021. aastal kirjutada lavastuse libreto, mille rahastamiseks on Põlva Kultuurikeskus kirjutanud taotluse Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmele. Projekti jätkumise korral aitab Triinu Põlva Kultuurikeskusel projekti ellu viia.

Vastutav täitja Triinu Laan

5.8. „Vunki mano!“ mõttetalgute arendusidee „Käänämi võro keele häömise tiilt tagasi!“

2020. aastal Võrumaa Arenduskeskuse korraldatud mõttetalgutel Vunki mano! algatas Triinu Laan lahendamist vajava teema „Käänämi võro keele häömise tiilt tagasi!“ Arutelu tulemuseks olid mitmed teostatavad mõtted, mis aitavad kaasa võro keele kasutajate ringi laiendamisele.

Osad mõttetalgute ideedest said teoks juba 2020. aasta võro keele nädala ajal, nt märk „Kõnõlõ mukka võro kiilt!“ (sama märk setodel „Kõnõlõ mukka seto kiilt!“); mäng „Võrokõsõ välläkutsõ“ ja võro keele agentide kampaania. Kuid on teisi mõttetalgutelt pärit ideid, mis ootavad veel teostamist 2021. aastal ja edaspidi, nt videoklipid sotsiaalmeedia jaoks, mis kummutavad võro keelega seotud negatiivseid müüte; avaliku elu tegelaste hulgas „teatepulgana“ ringi käiv sau vms ese, mille käes hoidmine kohustab kõnelejat avalikku kõnet võro keeles pidama; suitsusaunateemaline lauamäng jne.

Loodetavasti jätkuvad ühisarutelud Võrumaa Arenduskeskuse ning setode esindajatega, mille tulemusteks on piirkonna kultuurilise omapära (keel ja kultuur) püsimumist tugevalt toetavate (ühis)tegevuste kokkuleppimine ja elluviimine.

Vastutav täitja Triinu Laan.

5.9. Osalemine erinevate tööühikute töös

- 5.9.1. Vabariigi Valitsuse kohanimenõukogu töös osaleb nõukogu liikmena Evar Saar.
- 5.9.2. TÜ Lõuna-Eesti keele ja kultuuriuuringute keskuse nõukogu liikmed on Külli Eichenbaum ja Rainer Kuuba.
- 5.9.3. Eesti vaimse kultuuripärandi nõukogu liige on Külli Eichenbaum.
- 5.9.4. Rahvamuusikatöötlaste festivali "Mooste Elohelü" korraldustoimkonnas osalevad Urmas Kalla, Triinu Laan ja Merike Tigas.
- 5.9.5. Võrumaa turismi ja turunduse tööühikutes osaleb Külli Eichenbaum.
- 5.9.6. Karula rahvuspargi koostöökoja liige on Rainer Kuuba.
- 5.9.7. Vana-Võromaa suitsusaunade koostöökoja infojuht on Külli Eichenbaum.
- 5.9.8. Kohaliku toidu kaubamärgi *Uma Mekk* komisjoni liige on Külli Eichenbaum.
- 5.9.9. Võrukeelse ajalehe *Uma Leht* kolleegiumi töös osalevad Tiia Allas, Külli Eichenbaum, Rainer Kuuba ja Evar Saar.
- 5.9.10. Rainer Kuuba ja Triinu Laan (Võro Seltsi VKKF esindajana) osalevad Eesti põliskeelte koostöökogus.
- 5.9.11. Triinu Laan on Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi liige kuni 2021. aasta aprillini.
- 5.9.12. Tartu Ülikooli ja MTÜ Wikimedia Eesti projekti Miljon+ korraldustoimkonnas osaleb Sulev Iva, kes on ka Wikipedia võrukeelse versiooni koordinaator
- 5.9.13. Sulev Iva osaleb 2021. aastal Tartus toimuva VIII soome-ugri maailmakongressi korraldustoimkonna sotsiaalmeedia ja keeletehnoloogia sektsioonis.

5.10. Osalemine rahvusvahelistes projektides:

Instituut on partner rahvusvahelises koostööprojektis „Kohaliku ettevõtluskultuuri edendamine ja loomemajandusettevõtjate konkurentsivõime tõstmine Võru ja Pihkva linnas" ("Increasing entrepreneurial culture and competitiveness among artisans and craftsmen in Võru and Pskov")

Projekti juhtpartner on Võru linnavalitsus, kaasrahastab "Eesti-Vene piiriülese koostöö programm 2014-2020" : <http://www.voru.ee/er58-bestnest>

Instituudi panuseks on kaasata projekti käsitöölisi, korraldada koolitusi ning õppereise ja nõustada projekti juhtpartnerit loomekoja hoones käsitööettevõtluse arendamise küsimustes. Projekt kestab kaks aastat (lõpeb 2022 nov). Vastutav täitja Külli Eichenbaum

6. Kultuuripärandi kogumine ja esitlemine Vana-Võromaa muuseumides

Vana-Võromaa muuseumide tegevuskava, kogumiskavad ja kogude inventuurid muuseumide kaupa on esitatud tööplaani lisades 2, 3 ja 4.

Üldises osas on vastutajateks osakonnajuhataja kt Reet Roop ja vastavalt muuseumidele juhatajad Aimi Hollo, Hele Tulviste, Reet Roop ja Tiia Haug. Konkreetsete tegevuste vastutajad on ära toodud iga tegevuse juures.

Rainer Kuuba
direktor

11.03.2021.a